

žati kulturne učiteljske organizacije, da bo z njimi ogrožal delo in stanovsko slovo v Uniji. Kulturni boj naj bi med seboj učiteljstvo in naj si vzdrži poleg skupne stanovske organizacije še **kulturne organizacije**, ki naj bi bojevale med seboj **kulturni boj**! Učiteljski stan naj si dovoli ta šport, da bo v svojih lastnih vrstah bilo kulturni boj in se zaradi tega cepilo in razširjevalo sovražstvo in lastnih vrstah; drugi bodo pa vladali še naprej nad učiteljstvom, mu zaradi nesloge še nadalje krivično odmerjali plače in delili pravice kakor bo njim ljubo, ker bo ena stranka učiteljstva rovarila proti drugi stranki učiteljstva, tako da nobena ne bo imela ugleda pri oblasteh in v javnosti.

Kje si dovolijo drugi državni uradniki ta šport, da bi bojevali v svojih lastnih vrstah kulturni boj; kje si dovolijo to n. pr. poštarji med seboj, kje si dovolijo trgovci, kje si dovolijo profesorji, kje si dovolijo drugi stanovi, da bi se organizirali v samem stanu za kulturni boj?

To se pravi tirati učiteljstvo zopet proč od stanovske, strogo strokovne organizacije, ker se bodo te kulturnobojne organizacije naslanjale na politične stranke in si bodo potem strank skušale pridobiti moč in veljavo tudi med učiteljstvom ter s tem ubijale strokovno organizacijo. Tako bodo zopet politične stranke vodile usodo naših materialnih in pravnih pravic in med učiteljstvom bodo vladale zopet iste razmere, kakor so vladale v preteklosti.

Pustimo, naj bojujejo kulturni boj politične stranke, stanovsko se ga pa izogibljimo! Kdor zanaša kulturni boj v naš stan, zanaša v njega preprič!

Uradniki se nikdar medsebojno ne vprašajo, kaj so po prepričanju. Uradnik je, boritelj za skupne gnotne in pravne razmere, kulturni boj mu pa puste bojevati izven stanu v političnih strankah, kjer mu je ljubo; mi bi morali gledati v prvi vrsti v nas učitelja, borca za gnotne in pravne pravice ter povzdigo izobrazbe. Kulturni boj pa pustimo bojevati vsakomur, kdor ga je željan, izven našega stanu in izven naših organizacij — v političnih strankah.

Učiteljski stan je socialno prešibak, da bi se puščal izrabljati od političnih strank, **potom svojih eksponentov**, za medsebojni kulturni boj.

Svobodomiseltvo in „liberalna Zaveza“ je danes le sredstvo, ki se ga poslužujejo razni razdorni in od političnih strank najeti elementi med učiteljstvom, da hujkajo na medsebojni kulturni boj. V imenu krščanstva nastopajo, a v srcu ga ne nosijo! Tudi to jim je le sredstvo v dosegu namenov.

Neodgovorni elementi hujkajo na medsebojni boj, ljudje brez čuta odgovornosti; ljudje, ki so krivi in vzrok, da je učiteljstvo razpito med ljudstvom kot liberalno in svobodomiseltvo, so sedaj sami šli v one vrste in sami črnijo učiteljstvo med ljudstvom ter svoje grehe zvrčajo sedaj na ostalo učiteljstvo!

Ljudje, ki so surovo psovali svoje političke nasprotnike in se surovo norčevali iz verskih čustev, so postali zaščitniki krščanstva. Mi pa trdimo, surovost je človeku prirojena, komur ni dana, je nima, kdor jo pa ima, se je ne iznebi.

Spominjam se zborovanja v Gorici: Govoril je neki sedanji **Fabinčev** ožji somišljenik. Vsaka druga beseda je bila „far“. Odhajali smo po vrsti iz dvorane. Sram nas je bilo. S svojim nastopom nam je vzel ugled med ljudstvom in obsojali smo tak nastop. In par let pozneje je bil v vrstah krščansko mislečega učiteljstva

bi čitanke zadostovale za daljšo dobo. Ne rečem, da bi šole na ugodnih tleh ne mogle z dobrim uspehom uporabljati šolskih listov te ali one oblike, a o izvedljivosti na pretežni večini šol še vedno dvomim. Malo čudno bo izgledalo, kako bodo nekatere šole uporabljale že ne vem katero številko Šolskega lista, medtem ko bodo drugje še vedno guli stare predvojnne čitanke.

Odločimo se tako ali tako! Zdi se mi, da vse nekam preveč ugiblamo, pa premalo eksperimentiramo, vse preveč blodimo, pa si premalo utrjujemo in začrtujemo pot; podajamo mladini in odraslim roke, pa tako oddaleč, da si ne upajo in ne morejo za nami.

Strnimo se, zberimo plodove dela velikih mož in poznavateljev razvoja naroda, analizirajmo preteklost, spravimo jo v sklad s sedanostjo in si ustvarimo jasen program za prihodnost. Poglobimo se v potrebe, v duha najširše ljudske mase in dajmo šoli knjige, v kateri bo kot v zrcalu videla mladina lastno dušo, nje razvoj in stremenje in si bo iz slike preteklosti in sedanosti ustvarjala podlago za bodočnost.

Zdi se mi, da Šolski list tega ni še povsem zadel. Celotna slika je le malo pre-

in je svoje psovke izrabljal za hujskanje proti nam.

Ne obsojamo vseh, a obsojamo one, ki so se vrnili med poštene in lojalne člane in izrabljajo sedaj vso organizacijo za razdor in hujskanje ter v svoje osebne namene.

Fabinc je bil urednik „Jeseniške Straže“. Njegov list je izgledal tako-le: „**Čast znajo krasiti naši farovski gosposdije**. Z velikim veseljem so raztrabili v svet, da se mora **Fabinc** s tovariši zagovarjati pred sodnijo radi prepovedane igre in drugih delikatnih stvari.“ (Jeseniška Straža, št. 33. leta 1905.)

„**Sodoma in gomora**. Pod krinko po-božnosti se goji najgrša pohotnost ter se duševno in telesno propa.“ (Jeseniška mladi zarod s pretkano hinavščino tira v Straža, št. 34. l. 1905.)

Jeseničani v ta nebesa še ne mara-jo, ker so farji notri.“ (Jeseniška Straža, št. 11. l. 1906.)

„**Socialni demokrat** je vsak delavec, ki je pameten, klerikalci so pa tudi delavci, ki so tepci, Gilej, da boš srečen na tej zemlji — **nehesa so za vrabce**.“ (Jeseniška Straža, št. 19. l. 1906.)

„**Fabinc** je na dnevnem redu v farškem „Slovenec“. Kljub temu pa bo farška stranka doživela še marsikatero bridko. „Slovenec“, ki ima povsod svoj nos in se ne sramuje **svinjarij**, naj prične enkrat poročati, **kako pridno obiskujejo kranjski kaplani in fajmoštri št. 13 v Ljubljani**. Tu ima Zabukovec hvaležno polje.“ (Jeseniška Straža, št. 30. l. 1906.)

Fabinc je bil duševni oče „Jeseniške Straže“, njemu je gotovo znano, kdo je bil pisec teh notic in kdo je na tako surov način vodil „kulturni boj“!

„**Kaj pa hočejo klerikalci?** Ti hočejo tako volilno preosnovo, da dobi za poslanca: meščan — farja, trgovec — farja, kmet — farja, delavec pa mežnarja... da bi politična Kranjska izgledala kakor velika kalna luža, v kateri bi naši farji lovili ribice za škofovo mizo, za katero bi se potem vsedli in jedli in pili.“ (Jeseniška Straža, št. 20. l. 1906.)

„Jeseniško požarno brambo naj podpira župnik Zabukovec s svojimi kaplani, hlapi in deklarirani pritečijo Krivčevi gasilci gotovo radi v župnišče, če se enkrat tamkaj kaj nevarnega užge, ker imajo baše posebno po župniščih vročo kri, če začutijo bližino kake izvoljene Marijine device. Govori se tudi, da je Zabukovec izboren plezalec po gasilnih lestvah, kakor tudi kaplan Čuk, **nadepolni načelnik ajmohtarskega telovadnega društva — Orel**.“ (Jeseniška Straža, št. 10. l. 1906.)

„Božjo milost je izgubil Zabukovec, ker vkljub vztrajni molitvi Marijinih devic ni zmagal pri volitvah. Morda so se hoteli v nebesih maščevati nad „Sodomom in Gomoro“ jeseniških Marijinih otrok.“ (Jeseniška Straža, št. 17. l. 1906.)

Gospod Fabinc! Norčevanje iz verskih čustev, surovo psovanje in zasmehovanje krščanskih organizacij ni bilo naše sredstvo. Gotovo se vam bodo sedaj zahvalili vsi, če bodete vi vodili za krščanske ideje — kulturni boj!

In dalje vaše glasilo:

„**Najslabši človek na svetu je klerikalci**. Klerikalca poznaš od daleč. Vsak klerikalci je hinavec in predpoda farizeja. On hodi v procesije, obiskuje cerkve in farovže ter pri vsaki priliki poljubi fajmoštru roko. Kadar ga nihče ne vidi, se rad vpilani, če ga pa vidi drugi ljudje, pravi, da vina še ne pogleda. Če je klerikalci oženjen, rad lazi za drugimi ženskami; to pa le, če je na skrivnem, n. pr. v kaki temni podzemeljski kleti.

temna, premalo izrazito izklesana in pa precej premalo upošteva splošni nivo duševnega razpoloženja in razmaha široke ljudske mase.

Poudarjam pa, da Šolski list zaenkrat izpopolnjuje vrzel in je z njim započeto delo, ki je neizogibno in za razvoj šolstva in povzdigo narodove blaginje neobhodno potrebno.

Eminentne važnosti pa je, da ljudje, katerim je ali pa bo poverjeno to važno delo, ne preslišijo glasov, ki prihajajo z dežele, ker ti izvirajo iz širokih ljudskih mas, njih duše in potreb; na nasprotni strani je pa želeči več in glasnejši zahteve od podeželskih tovarišev, ker sicer bo plod dela dozoreval enostransko.

Prispevki za Šolski list.

Tovariši, tovarišice!

Dozdaj smo priredili od vsake stopnje „Šolskega lista“ po 2 številki, v katerih smo se ozirali najbolj na jesen in pomlad. Nameravamo izdati še eno številko s snovjo o zimi in poletju. Preden smo se lotili posla, smo se obrnili do tovarišev s prošnjo, da nas podpirajo s prispevki; od-

Klerikalne ženske so najhujše opravljive in imajo najhujšobnejše jezike ter so navadno vpisane v Marijino družbo. Po cesti hodijo vedno pobešenih oči, ker se čutijo za najčistejše ženske, a kadar so na varnem, kar trepečejo od veselja, če se jih dotakne moška roka in takrat se vsakdo lahko prepriča, da so klerikalne ženske prav močno krvave pod kožo. Klerikalci nikdar ničesar ne zapuj, ker on ti bo vedno izkušal škodovati. Vsako najmanjšo besedico nese toplo v farovž. Kadar se čuti klerikalci nepaženega, je največji falot, če pa je le kdo nepoklican navzoč, je vedno poboden, potuhnjen, zviti in hinavski in se kaže svojemu nasprotniku kot največji prijatelj.“ (Jeseniška Straža, št. 30. leta 1906.)

Gospod Fabinc, urednik „Slovenskega Učitelja“, gotovo vam je dobro znano, kdo je pisec teh vrstic, ker ste bili duševni oče „Jeseniški Straži“!

In danes! Danes sejete preprič med učiteljstvo, hujskate učiteljski stan na medsebojni kulturni boj. Zaradi enega človeka, zaradi Fabince naj traja razdor v učiteljskih vrstah naprej.

Živimo v prepričanju, da bo učiteljstvo odklonilo Fabincev kulturni boj in ga bo prepustilo političnim strankam in Fabincu. Učiteljstvo potrebuje sedaj dela za svoje gnotne in pravne pravice, ne pa za Fabinceve hujskarije na medsebojni boj in njegovo osebno izkoriščanje organizacije v dosegu njegovih osebnih egoistiških smotrov.

Mladina v nevarnosti.

— Razorana njiva so vaša srca, naj pade seme vanjo, da bo killo in zorelo nekoč! Nič ne škodi, če ste veseli in razposajeni; tistega se bojte, ki mrko gleda in počasi hodi! —

I. Cankar, „Hlapec Jernej“ VII.— 31. str.

„Kdor ima vpogled v življenje današnje srednješolske mladine, ve, da profesorji niso vzgajali. Politično maščevanje in stikanje za avstrofilijski ovaduh je bila temu stanu večja življenska potreba nego vprašanje, kako bi vzgajali mladino, da bi ne padala v verižništvo in popivanje in vse, kar izvira iz vsega tega.“

„Vsem nam je že znano, s kakšnim krikom se je svobodomiseltvo učiteljstvo zagnalo proti Marijanskim kongregacijam, kakšno slavo je zagnalo načrtu novega šolskega zakona, s kakšnim tonom govori o veri in duhovniku v svojem glasilu za kavarne in gostilne, v katerih popiva dijak verižnik, ni pa imelo očesa za nevarnost, ki grozi našemu dijaštvu vsled stanovanjske krize, pač pa govore priče o popivanju in razbijanju razpel po svobodomiselnem učiteljstvu.“

Zagovarjal ne bom Perka, ne Koleča! Resnica pa je: mladi fantič je bil zapeljan; zapeljala ga je v tisto dejanje slaba družba in le-ta je odgovorna za čin.

Kdo je tista družba? Kje se je sestala in kedaj?

Zalostno toda resnično: danes se hoče umiti vsakdo svoje roke in zopet resnično dejstvo: gospoda, ki danes najbolj kriči in hoče s svojim krikom razpečevati moralo, da je tudi ravno ta gospoda kriva zastrupljenja mladih duš.

Javnost še ni pozabila vojne dobe in kruta bo sodba, kadar jo bo izrekla.

Vsega zakulisnega dela v dobi avstrijske strahovlade se še spominjamo in nikdo se ne bo čudil, če se je stikalo po prevratu po ovaduhih, ki so gnali marsikoga v obup.

krito povemo, da nismo pričakovali dosti, a dobili smo še manj. Kdor je kaj poslal, je pa mislil, da bo pač najboljše to, kar sam napiše. Vemo pa, da je v slovenskem slovstvu mnogo klasične snovi, ki bi jo morali dati deci v roke in to ne le etične, tudi realistične. A posameznik v kratko odmerjeni dobi pri najboljši volji ne more obvladati vsega. Zato se vnovič obračamo do Vas in prosimo: Išcite, zbirajte in prispevajte! Pomagajte, da nam bo mogoče sestaviti res nekaj dobrega, trajno dobrega! Kdor je zasledoval stvarne ocene, ve tudi, kako z združenimi močmi lahko opravimo pogreške, ki jih je našla kritika.

Prispevke (izrezke in izpiske) kakor tudi lastne spise pošiljajte do konca t. m. urednikom posameznih stopenj, te tudi opozarjajte na primerne spise, o katerih točno označite, kje se nahajajo.

Za prvo stopnjo: Ludovik Černež v Celju; za drugo stopnjo: Andrej Rapč v Ljubljani; za III. stopnjo: Pavel Flerč v Ptuj.

Podpirajte „Jugoslovansko Matico“

In vprašal bi: je li bilo ovaduhstvo opravičeno, je li bilo vzgled učeči se mladim?

Prijatelj, poznam ljudi, ki so že vse bili — le zamorec ni! Kaj menite! Je li takov človek česa vreden in kakova naj bo mladina, vzgojena od takega junaka?

Ta je pa tudi član tiste družbe, ki kvarno vpliva na našo mladino, je pa tudi privrženec one družbe, ki jim je bila in je „črnožolta vzgoja“ vse. Verujem, da so še vedno skriti na zapečkih možakarji, ki bi hoteli zopet dobo žandarjev. Le teh se mi branimo, zakaj ta je bila izvor marsikaterega greha, je tudi kriva današnjega demoraliziranega sveta.

Resnica je kruta in grešnik jo nerad prizna. Jaz pa porečem: če že hočeš govoriti o današnjem svetu, tedaj ne išči greha pri drugih, ne zaletavaj se z vsemi mogočimi nesramnostmi v svojega bližnjega, temveč povprašaj med svojci: grešnik, ali si se spokoril!

Gotovo je, da je treba ozdraviti, kar je bolno! Siromak pa tisti zdravnik, ki bo kričal: „Kdo je zakrivil bolezen? Poiščite ga, da ga oštejem!“

Ne, ne! Prijatelj, ne tako! Nič ne bo kruha, če bomo čakali, da se žito samo omlati!

Priden in vesten gospodar bo šel na travnik in bo pogrebel vse čez noč nastale krtine. Plevel je treba odstraniti, pa če bomo samo kričali, bo mirno rastle dalje, in se šopiril toliko časa, dokler ga ne odstranimo!

In končno: razumel je dobro vsakdo tiste besede v „Večernem listu“, in menim, da se v nikogar ni vkoreninilo prepričanje: možakar, ki je to pisal, je koristil javnosti oziroma hoče koristiti. Nasprotno! Kdor je pogledal za kulise je spoznal namen, saj tega ni bilo moči skriti na različnih mestih.

Prijatelj, le potolažite se! Poklicani faktorji vršijo že davno svojo dolžnost, nikomur pa še ni prišlo na misel: moralizirati v dostojnem „Večernem listu“.

Menim, da je gotovim ljudem trn v peti vsak, ki ne gre skrivljenega hrbita in sklonjene glave h koritu. Uverjen pa je tudi vsakdo, da je od vas imenovano „svobodomiseltvo učiteljstvo“ boljše kakor tisto, ki se kaže v najlepši luči, ki hodi navidezno za križem!

Dejanja govore! Torej na delo — pa ne s krikom! —j.

Učiteljsko razsodišče.

Razsodišče imamo! Dolgo let smo ga želeli, dolga leta ustanavljali, — sedaj je tu. Trikrat toliko in še več točk bi bil lahko sestavil, podal bi lahko obširen komentar, a ni potrebno, — kar manjka, bo pokazala praksa, prišli bodo stvarni predlogi in ti bodo zidali dalje.

Ugoden čas je sedaj, ko si hočemo ustvariti šolstvo na boljšem temelju, ugoden čas je sedaj, ko so nam šolske oblasti bolj naklonjene in tudi državna oblast kaže prijaznejše lice, posebno sedaj, ko še rabi zadovoljno učiteljstvo.

Neugoden čas pa je, ker vlada sedaj splošna razburjenost in posamezniki zaničajo vsako avtoriteto ter tolmačijo samovoljnost za svobodo.

Iz začetka si ne obetam mnogo, vsak začetek je težaven, vendar pozivam tovariše, da ne odjenjamo. V naših vrstah smo čutili potrebo razsodišča, iz naših vrst so predlogi, sami smo si ga ustvarili, sedaj ga tudi vpoštevajmo, ker je v našo korist.

Nesporazumljenja ne bodo minila, ne bodo minili vzroki pritožb, miniti pa morajo ustne pritožbe brez vednosti obtoženca; sedaj vsak ve, kamor se mu je pritožiti. Kdor bo še v bodoče tožil svoje tovariše nadzorniku, članom šol. oblasti, itd. lahko pričakuje pojasnila, da je to postopanje netovariško in vzbuja sum, da je identično z obrekovanjem in denunciranjem.

Ali bodo vsi učitelji priznali razsodišče? Ne, kdor se čuti krivega, se ga bo branil, iskal zaslombe pri politični stranki, morda bo celo izstopil iz društva. Tudi tega se ne smemo strašiti. Vedeli bomo mi in šol. oblasti, zakaj se brani razsodišča.

Kako se bo obneslo, je največ odvisno od tega, ako se bo izpraševalo. Stvar je resna, razsodniki morajo biti zelo natančni in vestni, pri tem morajo pa vedno paziti da ne bodo malenkostni.

Da bi nam prav dobro uspelo najnovejše podjetje!

S.:

Kam plovemo.

(Dopis iz bivše Štajerske.)

Zadnje čase „Straža“ in „Slovenec“ polivata gnojnico na Zavezino učiteljstvo kar na debelo.